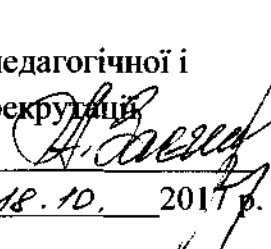

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра педагогічної та вікової психології

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з науково-педагогічної і
навчальної роботи та рекрутації
проф. Тавришук С. В.
Протокол № 2 від 18.10. 2017 р.

ПРОГРАМА

вибіркової навчальної дисципліни

ПСИХОЛОГІЯ ПОСТТРАВМАТИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ

Підготовки магістр
Спеціальності 053 Психологія
Освітньої програми (спеціалізації) Психологія

Програма навчальної дисципліни “Психологія посттравматичної реабілітації”
підготовки освітнього ступеня магістр, галузі знань 05 соціальні та поведінкові науки,
спеціальності 053 Психологія, за освітньою програмою Психологія.

Розробник: Дмитріюк Н.С. кандидат психологічних наук, доцент кафедри педагогічної та
вікової психології

Рецензент:

кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної та соціальної психології
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки Павлюк Т.М.

**Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри педагогічної та
вікової психології**

протокол № 12 від 30 серпня 2017 р.
Завідувач кафедри: (проф. Гошовський Я. О.)

**Програма навчальної дисципліни
схвалена науково-методичною комісією факультету психології
протокол № 1 від 30 серпня 2017 р.**

Голова науково-методичної
комісії факультету (доц. Іванашко О.Є.)

**Програма навчальної дисципліни
схвалена науково-методичною радою Східноєвропейського національного університету
імені Лесі Українки**

протокол № 2 від 18 . 10 . 2017 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	05 соціальні та поведінкові науки	Нормативна
Кількість годин/кредитів 90 / 3	053 Психологія Психологія.	Рік навчання 5
		Семестр 9
		Лекції 12год.
		Практичні (семінарські) 12 год. Лабораторні 12год. Індивідуальні 0год.
ІНДЗ: <u>немає</u>	Магістр	Самостійна робота 48 год.
		Консультації 6год.
		Форма контролю: залік

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Заочна форма навчання	05 соціальні та поведінкові науки	Нормативна
Кількість годин/кредитів 90/3	053 Психологія Психологія.	Рік навчання 6
		Семестр 11
		Лекції 8 год.
		Практичні (семінарські) 6год. Лабораторні 6 год. Індивідуальні 0год.
ІНДЗ: <u>немає</u>	Магістр	Самостійна робота 58 год.
		Консультації 12 год.
		Форма контролю: залік

2. АНОТАЦІЯ КУРСУ.

Психологія посттравматичної реабілітації» - одна зі складових частин теоретичної і практико-орієнтованої підготовки студентів. В рамках даної дисципліни студенти набувають нові знання по застосуванню різних психокорекційних методик і технологій, також різних методів психологічної реабілітації. Курс «Психологія посттравматичної реабілітації» спирається на курси загальної психології, клінічної психології, психології особистості, психологічного консультування, практичної психології. Вивчення цієї навчальної дисципліни спрямоване на формування у студентів широкої системи загальнотеоретичних уявлень щодо проблеми переживання травматичного

стресу і посттравматичної стресової адаптації; навчання сучасним методам діагностики посттравматичного стресового розладу (ПТСР); ознайомлення з основними підходами до профілактики, корекції та терапії посттравматичних стресових порушень.

3. КОМПЕТЕНЦІЇ.

До кінця вивчення дисципліни студенти будуть компетентними у таких питаннях:

- сучасні знання про: феноменологію травматичних переживань суб'єкта, особливості розвитку посттравматичних стресових порушень, психосоматичну патологію і механізми її розвитку, дезадаптивні прояви ПТСР,
- основні підходи до вивчення та діагностики посттравматичних стресових порушень,
- основні напрямки подолання несприятливих системних наслідків переживання травматичного психологічного стресу,
- психотерапевтичні підходи щодо психологічної реабілітації постстресових розладів.
- застосовувати діагностичні критерії посттравматичного стресового розладу (ПТСР) за стандартом DSM-IV, виявляти діагностичні форми посттравматичного стресового розладу, виявляти ветеранів бойових дій, які мають ознаки хронічного стресу, посттравматичного стресового розладу (ПТСР), особистісної кризи і проводити з ними заходи психологічної реабілітації.

4. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

для денної форми навчання

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Пр.	Лб	Сам. роб.	Конс.
Змістовий модуль 1. Посттравматична стресова реабілітація як сфера практичної діяльності психолога: організація, структура, основні напрямки						
Тема 1. Характеристика посттравматичного стресового синдрому. Сучасні підходи до ПТСР.	7	1		1	5	
Тема 2. Організація та структура діагностичних критеріїв ПТСР	10	1	1		5	3
Тема 3. Особливості ПТСР у дітей. Психологічні наслідки травми	7	1		1	5	
Тема 4. Типологія ПТСР	5	1	1		3	
Тема 5. Роль захисних механізмів психіки у подоланні ПТСР	5	1	1	1	2	
Разом за модулем 1	34	5	3	3	20	3
Змістовий модуль 2 Методологія та профілактика реабілітації ПТСР у практичній						

діяльності психолога						
Тема 6. Основні напрямки реабілітації при ПТСР	5	1	1	1	2	
Тема 7. Психотерапія ПТСР	5	1	1	1	2	
Тема 8. Модель психологічної реабілітації	9		1	1	4	3
Тема 9. Копінг-стратегії як основа стресостійкості	7	1	1	1	4	
Тема 10. Ознаки ПТСР у дітей. Реабілітаційна робота з дітьми та їх батьками.	7	1	1	1	4	
Тема 11. Консультування та психотерапія учасників бойових дій	15	1	1	1	4	
Тема 12. Методики діагностики ПТСР	7	1	1	1	4	
Тема 13. Методичний комплект засобів для подолання та профілактики ПТСР	4		1	1	2	
Тема 14. Методи самопомоги при ПТСР. Антистресова релаксація.	5	1	1	1	2	
Разом за модулем 2	56	7	9	9	28	3
Всього годин:	90	12	12	12	48	6

**Інформаційний обсяг дисципліни
для заочної форми навчання**

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Пр.	Лб	Сам. роб.	Конс.
Змістовий модуль 1. Посттравматична стресова реабілітація як сфера практичної діяльності психолога: організація, структура, основні напрямки						
Тема 1. Характеристика посттравматичного стресового синдрому. Сучасні підходи до ПТСР.	7	1		1	5	
Тема 2. Організація та структура діагностичних критеріїв ПТСР	10	1	1		5	3
Тема 3. Особливості ПТСР у дітей. Психологічні наслідки травми	7	1		1	5	
Тема 4. Типологія ПТСР	5	1	1		3	
Тема 5. Роль захисних механізмів психіки у подоланні ПТСР	5	1	1	1	2	
Разом за модулем 1	34	5	3	3	20	3
Змістовий модуль 2 Методологія та профілактика реабілітації ПТСР у практичній діяльності психолога						
Тема 6. Основні напрямки реабілітації при ПТСР	5		1		4	
Тема 7. Психотерапія ПТСР	5		1		4	
Тема 8. Модель психологічної	8		1		4	3

реабілітації						
Тема 9. Копінг-стратегії як основа стресостійкості	5	1			4	
Тема 10. Ознаки ПТСР у дітей. Реабілітаційна робота з дітьми та їх батьками.	8	1		1	6	
Тема 11 Консультування та психотерапія учасників бойових дій	7				4	3
Тема 12.Методики діагностики ПТСР	5	1			4	
Тема 13 Методичний комплект засобів для подолання та профілактики ПТСР	5			1	4	
Тема 14. Методи самопомоги при ПТСР. Антистресова релаксація.	5			1	4	
Разом за модулем 2	56	3	3	3	38	9
Всього годин:	90	8	6	6	58	12

5.ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

№	Зміст завдань	Форми звіту
1.	Надати письмові тези відповідей на наступні питання: Аналіз понять “криза”, “екстремальна ситуація”, “подія”, “кризова подія”, «фрустрація», «стрес». Види криз. Характеристика категорій «час життя», «життєвий цикл», «життєвий шлях». Психобіографічний підхід до вивчення життєвого шляху особистості. Психічна травма. Психологічний зміст переживання ПТСР. Словник основних термінів курсу.	1.Конспект 2.Створити словник.
2	Надати письмові тези відповідей на наступні питання: Аналіз взаємозв'язку екзистенціальної психології та психології травмуючих ситуацій. Основні положення екзистенціальної психології. Погляд на емоції: почуття провини – поняття та модуси. Погляд на людину та становлення людини. Зв'язок буття людини й буття миру. Методи екзистенціальної психології. Екзистенціальний аналіз. Аналіз основних базисних конфліктів, які аналізує екзистенціальна психологія: смерть, воля, ізоляція, безглуздість. Модуси буття Л.Бісвангер. Поняття трансценденції Словник з теми: смерть, воля, ізоляція, безглуздість.	1.Конспект 2.Створити словник.
3	Надати письмові тези відповідей на наступні питання: Загальна характеристика екзистенціальних тривог. Тривога долі й смерті. Тривога провини й осуду. Тривога порожнечі й відсутності змісту. Взаємозв'язок категорій “тривога” і “страх”. Механізм виникнення патологічної тривоги. Словник з теми.	1. Письмові відповіді (конспект). 2.Створити словник.
4	Надати письмові тези відповідей на наступні питання: Характеристика поняття «сенсу» за В.Франклом. Система цінностей життя у якому є сенс (за В.Франклом). Вчення про свободу волі. Екзистенціальний вакуум. Логотерапевтична теорія неврозів. Методи допомоги	1. Письмові відповіді (конспект). 2.Створити словник.

	людині у ситуації зоогенного неврозу: психобіографічний дебріфінг; переосмислення, дерефлексія, парадоксальна інтенція. Словник з теми.	
5	Надати письмові тези відповідей на наступні питання: Симптоматика наслідків тривалих знущань. Підготувати висновки за результатами психодіагностичного обстеження 1-ї дитини та її батьків за допомогою нижченаведених опитувальників та двох будь-яких (на ваш вибір проєктивних методик). Напівструктуроване інтерв'ю для оцінки травматичних переживань дітей. Батьківська анкета для оцінки травматичних переживань дітей. Проєктивні методики оцінювання посттравматичного стресового розладу у дітей. Словник з теми.	1.Письмові відповіді 2. Протоколи діагностичного обстеження дитини, психодіагностичний висновок
6	Підготувати висновки за результатами психодіагностичного обстеження себе та одного іншого досліджуваного (бажано такого у кого в минулому досвіді були травматичні події) за методиками: Шкала для клінічної діагностики ПТСР (CLINICAL-ADMINISTERED PTSD SCALE - CAPS). Шкала для оцінки впливу травматичної події (IMPACT OF EVENT SCALE-R - IES-R). Міссісіпська шкала для оцінки посттравматичних реакцій (військовий та громадянський варіанти). Опитувальник вираженості психопатологічної симптоматики (SYMPTOM CHECK LIST-90-REVISED - SCL-90-R). Опитувальник Бека для оцінки депресії (BECKDEPRESSION INVENTORY- BDI). Шкала дисоціації (DISSOCIATIVE EXPERIENCE SCALE - DES). Опитувальник перитравматичної дисоціації. Опитувальник травматичного стресу для діагностування психологічних наслідків. Шкала базових переконань (WORLD ASSUMPTION SCALE - WAS). Особистісний профіль кризи (TAPAS, 2003). Особистісна та соціальна ідентичність (УРБАНОВИЧ, 1998, 2001).	Протоколи діагностичного обстеження себе та досліджуваного
7	Надати письмові тези відповідей за наступними питаннями: Три стадії терапевтичної роботи з людьми, які страждають на ПТСР. Типові терапевтичні помилки. Техніки трансформації травматичної пам'яті: пряма оповідь або вільна оповідь та формалізована сповідь. Основні правила терапії ПТСР. Труднощі, які відчуває терапевт при роботі з клієнтами, які страждають на ПТСР. Психотерапевтичні методи при роботі з ПТСР. Основні принципи та методи групової терапії.	Письмові відповіді
8	Надати письмові тези відповідей за наступними питаннями: Консультавання клієнта, який пережив втрату. Самоусвідомлення та основні проблеми, які виникають у горі. Стратегія та методологія психотерапевтичної допомоги.	
8	Надати письмові тези відповідей на наступні питання: Міфи про побутове насилля над жінками. Основні характерні признаки потенційних жертв побутового насилля. Основні характерологічні риси чоловіків, які	1.Конспект 2.Створити словник.

	схильні до насилля. Згвалтування. Основні фази травматичного синдрому згвалтування (ТСЗ). Основні правила та принципи допомоги жертвам сексуального насилля. Словник з теми.	
9	Надати письмові тези відповідей на наступні питання: Насилля у школі. Наслідки насилля у дітей. Консультування дітей-жертв насилля. Словник з теми.	1.Конспект 2.Створити словник.
10	Надати письмові тези відповідей на наступні питання: Індикатори суїцидального ризику. Ситуаційні індикатори. Поведінкові індикатори. Комунікативні індикатори. Когнітивні індикатори. Емоційні індикатори. Консультування суїцидальних клієнтів. Словник з теми.	1.Конспект 2.Створити словник.
11	Надати письмові тези відповідей на наступні питання: Синдром вигорання та вторинна травма. Оцінка вторинної травматизації. Підібрати діагностичні методики (опитувальники та проєктивні методики) для діагностування синдрому емоційного вигорання. Провести психодіагностичне обстеження (на собі та 1 досліджуваному), зробити висновки та надати рекомендації.	Письмові відповіді Протоколи діагностичного обстеження себе та досліджуваного

6. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Загальна оцінка за курс складається як алгебраїчна сума оцінок за кожен з трьох модулів: поточне тестування (аудиторні заняття); контрольні роботи наприкінці кожного змістового модуля; самостійна робота впродовж семестру.

Оцінювання здійснюється за 100-бальною шкалою ECTS. На оцінку завдань модуля I відводиться 40 балів, модуля II - 60 балів.

Наприкінці вивчення курсу, формою підсумкового контролю є залік, який оцінюється від 0 до 60 балів. Студент, який впродовж семестру набрав більше 60 балів має право не складати залік. При цьому йому зараховуються бали, які набрані впродовж семестру.

Модуль I передбачає перевірку якості засвоєння теоретичного курсу, виконання практичних та лабораторних робіт безпосередньо на заняттях. Загальна кількість тем цього модуля становить 14 (5 - I змістовий модуль, 9 - II змістовий модуль). Обчислюється накопичена сума балів різних видів робіт по кожному змістовому модулю і підбивається загальна сума балів поточного тестування, яка не може перевищувати 40 балів.

Модуль I передбачає виконання студентами самостійних завдань.

Модуль II передбачає перевірку підсумкових знань і вмінь студентів шляхом написання контрольних робіт. Оцінка за модуль II виставляється за виконання студентом 1 контрольної роботи (по кожному із змістових модулів), яка передбачає перевірку теоретичних знань. Контрольні роботи оцінюються за 60-бальною шкалою.

М - модуль, ЗМ - змістовий модуль, Т – тема.

Розподіл балів за модулями

Поточний контроль (максимум = 40 балів)														Модульний контроль (максимум = 60 балів)		Загальна кількість балів
Модуль I														Модуль II		
Змістовний модуль 1					Змістовний модуль 2									мкр1	мкр2	
Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14			
2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	30	30	100

Шкали оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 – 100	A	Відмінно	Зараховано
82 – 89	B	Добре	
75 - 81	C		
7 - 74	D	Задовільно	
60 - 66	E		
1 – 59	Fx	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Александровский Ю.А., Лобастов О.С., Спивак Л.И., Щукин Б.П. Психогении в экстремальных ситуациях / Ю.А.Александровский, О.С.Лобастов, Л.И.Спивак, Б.П.Щукин. – М., 1991.
2. Бринза І.В. Особливості переживання професійної кризи у особі з різним типом емоційності: Автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.01 / І.В.Бринза // Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – Київ, 2000. – 16, [1] с.
3. Вагин И. Психология жизни и смерти / И.Вагин. – СПб.: Питер, 2002.
4. Варбан Є.О Життєва криза: поняття, концепції та прояви / Є.О.Варбан // Проблеми сучасної психології. – Вип. 8. – 2010. – С. 120-133.

- 5.Василюк Ф.Е. Психология переживания (анализ преодоления критических ситуаций) / Ф.Е.Василюк. – М.: Изд-во МГУ, 1984.
- 6.Вознюк О. С., Селіванов С. А. Роль переговорного процесу в операціях по звільненню заручників // Вісник ОІВС. – 2002. - № 2. – С.158-165.
- 7.Гаврилець І. Г. Психофізіологія людини в екстремальних ситуаціях. Навчальний посібник. – К.:ЗАТ «Віпол», 2006. – 188 с.
- 8.Гостюшин А.В. Энциклопедия экстремальных ситуаций / А.В.Гостюшин. – М.: Зеркало, 1994.
- 9.Екстремальна психологія: підручник / За заг. ред. проф. О.В. Тімченка. – Х.: УЦЗУ, 2007. – 502 с.
- 10.Котик М. А. Психология и безопасность. – Таллин: Валгус, 1989. – 448 с.
- 11.Кризова психологія.: Навчальний посібник / За заг. ред. проф. О.В. Тімченка. – Х.: НУЦЗУ, КП «Міська друкарня», 2010. – 383 с.
- 12.Магомед-Эминов М.Ш. и др. Психотерапия посттравматического стресса / М.Ш.Магомед-Эминов. – М.: ПАРФ, 2004.
- 13.Магомед-Эминов М.Ш. Экстремальная психология: В 2 т. / М.Ш.Магомед-Эминов. – М.: ПАРФ, 2006. – Т. 2.
- 14.Малкина-Пых И.Г. Экстремальные ситуации / И.Г.Малкина-Пых. – М.: Изд-во Эксмо, 2005. – 960 с. – (Справочник практического психолога).
- 15.Мейхенбаум М. Руководство по посттравматическому стрессовому расстройству. Методы современной психотерапии: Учебное пособие / М.Мейхенбаум. – М., 2001.
- 16.Мюллер Мартіна Якщо Ви пережили психотравмуючу подію / Мартіна Мюллер // Пер. з англ. Діана Бусько; наук. Ред.. Катерина Явна (Серія «Сам собі психотерапевт»). – Львів: Вида-во Українського католицького університету: Свічадо, 2014. – 120 с.
- 17.Новикова М. Психологическая помощь ребенку в кризисной ситуации / М.Новикова. – М.: Генезис. 2006.
- 18.Ольшанський Д.В. Психология терроризма / Д.В.Ольшанський. – СПб.: Питер, 2003.
- 19.Организация диагностической и психокоррекционной работы с детьми, оказавшимися в кризисных ситуациях. Методические рекомендации. / Авторы-составители: Осипова А.А., Чаусова Л.К., Мясникова М.Н., Геденрих Л.А., Солтовец А.В. – Ростов-на-Дону, 2001.
- 20.Осипова А.А. Справочник психолога по работе в кризисных ситуациях / А.А.Осипова. – Ростов н/Д: Феникс, 2005. – 315 с.
- 21.Особистісний вибір: психологія відчаю та надії / За ред. Т.М.Титаренко. – К.: Міленіум, 2005. – 336 с.
- 22.Осухова Н. Г. Психологическая помощь в экстремальных ситуациях: Учебное пособие. – М.: Академия, 2007. – 288 с.
- 23.Осухова Н.В. Психологическая помощь в трудных и экстремальных ситуациях. Гриф УМО МО РФ / Н.В.Осухова. – М.: Академия, 2005.
- 24.Охременко О.Р. Діяльність у складних, напружених та екстремальних ситуаціях / О.Р.Охременко. – К.: Національна академія оборони України, 2004. – 210 с.
- 25.Пезешкиан Н. Психосоматика и позитивная психотерапія / Н.Пезешкиан. – М.: Медицина, 1996.

26. Пезешкиан Н. Торговец и попугай. Восточные истории и психотерапия / Н. Пезешкиан. – М.: Прогресс, 2004.
27. Психология экстремальных ситуаций: Хрестоматия. / Сост. А.Е. Тарас, К.В. Сельченко. – Мн.: Харвест, 1999.
28. Психологічна допомога особистості, що переживає наслідки травматичних подій: Збірник статей / Науковий редактор випуску Т.М. Титаренко. – Київ, 2015. – 150 с.
29. Психологія життєвої кризи / Відп. ред. Т.М. Титаренко. – К.: Агрпромовидав України, 1998.
30. Психотерапевтическая энциклопедия / Под. ред. Б.Д. Карвасарского. – СПб.: Питер, 1999.
31. Пуховский Н.Н. Психопатологические последствия чрезвычайных ситуаций / Н.Н. Пуховский. – М.: Академический проект, 2000.
32. Розов В.И. Психология экстремальных ситуаций: адаптивность к стрессу и психологическое обеспечение: научно-практическое пособие / В.И. Розов. – К.: КНТ; Саммит-Книга, 2012. – 480 с.
33. Ромек В.Г., Конторович В.А., Крукович Е.И. Психологическая помощь в кризисной ситуации / В.Г. Ромек, В.А. Конторович, Е.И. Крукович. – СПб.: Речь, 2007. – 256 с.
34. Рудестам К. Групповая психотерапия. Психокоррекционные группы: теория и практика / К. Рудестам. – М.: Прогресс, 1990.
35. Селье Г. Психофизиология стресса / Г. Селье. – М., 1991.
36. Силов Д. Как преодолеть панику. – М.: ООО «Астрель», 2003. – 154 с.
37. Синопис діагностичних критеріїв *DSM-V* та протоколів *NICE* для діагностики та лікування основних психічних розладів у дітей та підлітків / перекл. з англійської; упор. та наук. ред. Леся Підлісецька. (Серія «Психологія. Психіатрія. Психотерапія»). – Львів: Видавництво Українського католицького університету, 2014. – 112 с.
38. Соловьева С.Л. Психология экстремальных состояний / С.Л. Соловьева. – СПб.: ЭЛБИ, 2003.
39. Столяренко А.М. Экстремальная психопедагогика: Учеб. пособие для вузов / А.М. Столяренко. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 607 с.
40. Тарабрина Н.В. Практикум по психологии посттравматического стресса / Н.В. Тарабрина. – СПб.: Питер, 2001.
41. Тарас А. Е., Сельченко К. В. Психология экстремальных ситуаций: Хрестоматия. – М.: АСТ, Мн.: Харвест, 2002. – С. 154-220.
42. Техники психотерапии при ПТСР: Практическое пособие / О.Г. Сыропятов, Н.А. Дзеружинская. – Киев: Украинская военно-медицинская академия, 2014. – 144 с.
43. Тимченко А.В. Психологические аспекты состояния, поведения и деятельности людей в экстремальных условиях и методы их коррекции / А.В. Тимченко. – Х.: Изд-во ХВУ, 1997. – 168 с.
44. Тимченко А.В. Психология в экстремальных условиях. Боевая психологическая травма и методы ее коррекции / А.В. Тимченко. – Х.: Изд-во ХВУ, 1995. – 112 с.

45.Тімченко Олександр Володимирович. Професійний стрес працівників органів внутрішніх справ України (концептуалізація, прогнозування, діагностика та корекція): дисертація д-ра психол. наук: 19.00.06 / Національний ун-т внутрішніх справ. - Х., 2003. – 35 арк.

46.Хухлаев О.Е. Обычная работа в необычных условиях: психологическое консультирование, осложненное травматическим стрессом. – М.: МГППУ, 2006. – 128 с.

47.Черепанова Е. М. Саморегуляция и самопомощь при работе в экстремальных условиях: Руководство для спасателей и другого персонала служб быстрого реагирования / Е.М.Черепанова. – М.: МГПУ, 1995. – 33 с.

48.Черепанова Е.М. Психологический стресс. Помогите себе и ребенку / Е.М.Черепанова. – М.: Издательский центр «Академия», 1997. - 96 с.

49.Черепанова Е.М. Саморегуляция и самопомощь при работе в экстремальных условиях / Е.М.Черепанова. – М., 1995.

50.Чернова Н. Н. Системная безопасность с позиции психологии личности.– М.: МПУ, 2003. – 321 с.

51.Шапарь В. Б. Психология кризисных ситуаций. – Ростов н/Д.: Феникс, 2008. – 452 с.

52.Шойгу С.К., Кудинов С.М., Неживой А.Ф. и др. Учебник спасателя / С.К.Шойгу, С.М.Кудинов, А.Ф.Неживой. – М.: МЧС, 1997.

Нормативно-правові документи:

1.Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод http://www.irs.in.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=276%3A1&catid=43%3Aeu&Itemid=70&lang=uk

2.Закон України «Про правові засади цивільного захисту». Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1859-15>

3.Конституція України (Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996р.). – К.: Преса України, 1997.

4.Наказ МНС України «Про створення позаштатних мобільних груп екстреної психологічної допомоги МНС» (від 27.02.2008 р. № 148). Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1041.48596.0>

Інтернет-ресурси:

- мережі «Інтернет» корисні сайти:

- ✓ www.mon.gov.ua
- ✓ <http://www.nosuicid.ru/node/88>
- ✓ http://thanatos.oedipus.ru/tanatologiya/cherepanova_psikhologiya_gorya
- ✓ Вестник РАТЭПП (РАБОТА С СУИЦИДОМ И КРИЗИСОМ) <http://www.ratepp.by.ru/librare/suicid/suicid.htm>
- ✓ Журнал психіатрії та медичної психології [http://www.psychiatry.dsmu.edu.ua/1/1\(17\)2007.pdf](http://www.psychiatry.dsmu.edu.ua/1/1(17)2007.pdf)
- ✓ <http://www.psy.rin.ru>
- ✓ <http://www.auditorium.ru>

✓ <http://www.psyho.hotbox.ru>

✓ <http://www.psynet.by.ru>

✓ <http://www.Lib.com.ua>

- електронні бібліотеки;

- бібліотеки університету;

- журнали: «Психологический журнал», «Журнал практической психологи и психоанализа», Журнал «Стресс и тревога – что это такое и как с ними справиться», «Соціальна психологія» та ін. періодичні видання.

8. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ

1. Предмет та завдання психології ПТСР.

2. Система основних понять курсу.

3. Психологічний зміст переживання при ПТСР.

4. Методика «Психологічна автобіографія» Л.Ф.Бурлачук та Ю.Коржової.

5. Аналіз взаємозв'язку екзистенціальної психології та психології ПТСР.

6. Взаємозв'язок категорій “тривога” і “страх”.

7. Механізм виникнення патологічної тривоги при ПТСР.

8. Історія створення теорії посттравматичного стресу: внесок Д.Е.Еріксона, Н.Опенгейма, Майерса, Кардінера, Крепеліна, Фрейда, Ліндермана, М.Горовітца.

9. Етіологія й симптоматика посттравматичного стресу: основні ситуації, які призводять до ПТСР та основні види симптомів ПТСР.

10. Аналіз методів діагностики

11. Симптоматика наслідків тривалих знущань

12. Патологічні зміни у взаєминах і в індивідуальності

13. Загальні підходи до психотерапії ПТСР.

14. Основні принципи та методи групової терапії.

15. Психотерапія емоційних травм за допомогою руху очей (ДПДГ) – за Ф.Шапіро

16. Гештальт-терапія. Основні цілі та методи терапевтичної роботи.

17. Когнітивно-поведінкова психотерапія. Основні цілі та методи поведінкової психотерапії. Основні цілі та методи когнітивної терапії.

18. Символ-драма (метод кататимного переживання образів).

19. Консультування клієнта, який пережив втрату.

20. Загальна характеристика переживання горя дітьми.

21. Фази дитячого горя.

22. Стратегія та методологія психотерапевтичної допомоги.

23. Насилля у школі. Наслідки насилля у дітей.

24. Консультування дітей-жертв насилля.

25. Групова психотерапія з дітьми-жертвами насилля.

26. Консультування суїцидальних клієнтів.

27. Консультування уцілілих після суїциду.

28. Підтримка консультанта.

29. Групова кризова психотерапія.